

Harry Mulisch, Gerrit Komrij, Adriaan van Dis, Maarten 't Hart, Remco Campert, Marga Minco, Hugo Claus, Joost Zwagerman. *De Schrijver. Een literaire estafette. De Bezige Bij*

Sinds *Hard Gras* schamen schrijvers en dichters zich er niet meer voor om voetballers in proza en poëzie te bezingen. Maar de echte sport in de letteren, dat is de literaire estafette: een roman waarvan elk hoofdstuk door een andere auteur is geschreven. In 1989 wist Theo Knippenberg, de uitgever van de 'Bulkboeken', een aantal schrijvers zo gek te krijgen. Het resultaat verscheen destijds als feuilleton in Knippenbergs Krant en ligt nu (weliswaar niet in zijn geheel, want alleen de bijdragen van Mulisch, Komrij, Van Dis, Campert, 't Hart, Minco en Claus zijn opgenomen) als boek in de winkel, aangevuld met een nieuw, speciaal voor de gelegenheid geschreven slothoofdstuk van Joost Zwagerman.

Hoe kruip je al schrijvend in de huid van je voorganger zonder jezelf ontrouw te worden? Met deze vraag hebben alle schrijvers geworsteld. Behalve de eerste, die uit het niets kon scheppen. Het ligt daarom voor de hand dat Harry Mulisch, specialist van het Niets en van het Al, mocht beginnen. Hij heeft zich uitgeleefd in een parodie op het vaderlandse binnenhuisrealisme, een onwaarschijnlijke combinatie van regen, treurnis en viezigheid. Het betreft een manuscript, dat langs duistere weg bij een neerlandicus op het bureau terecht komt. 'Een Hollandse Roman', luidt de titel, en de - volledig weergegeven - tekst zou afkomstig zijn van een zekere Matthijs de Schrijver.

Van deze *De Schrijver* is alleen bekend dat hij in 1947 de roman *Weerzin* heeft gepubliceerd, een overtuigende vertolking van het 'absurde levensgevoel' van de eerste naoorlogse jaren, voorzien van een 'diepreligieuze ondertoon'. Het is niet moeilijk te raden wie hier op de hak wordt genomen. In het volgende hoofdstuk krijgt Mulisch echter een koekje van eigen deeg, zodra Gerrit Komrij de zich voortdurend met Goethe vergelijkende schrijver Theo Ego introduceert, al spaart hij Reve evenmin. De neerlandicus, die inmiddels de ominieuze naam Ton Botvanger heeft gekregen, ontvangt een briefje van De Schrijver, gesteld in een archaisch Nederlands, waarna we lezen: 'Als hij nú werkelijk zo schreef zou hij geen lezer overhouden'.

Adriaan van Dis sluit bij Komrij aan en neemt in het derde hoofdstuk vooral Mulisch/Ego en diens 'Herenkring' onder vuur. Zonder overigens zichzelf te ontzien, want wie met Nathan Lepel ('het door de treurbuis omhooggevalen succesartiestje') wordt bedoeld, zal duidelijk zijn. Tot dan is het verhaal nog redelijk coherent, een soort detective-story vol aanzwellende raadselen, waarin Botvanger op zoek gaat naar de herkomst van het manuscript en de ware identiteit van Matthijs de Schrijver. De speurtocht voert onder meer naar Parijs, waar een op Hermans lijkende scheepsbouwer en diens vrouw worden geattaqueerd door twee in witte regenjassen gehulde indringers. Een verwijzing naar de actualiteit van weleer die nu vast niet meer door iedereen zal worden begrepen.

Ook Maarten 't Hart houdt keurig vast aan de uitgestippelde verhaallijn. Maar Remco Campert werd dat kennelijk te gortig. In zijn hoofdstuk blijkt alles opeens een droom van Botvanger te zijn, en dan is de beer los. Droom en werkelijkheid laten zich

weldra niet meer van elkaar onderscheiden. Zo werkt Botvanger bij Marga Minco weer doodgemoedereerd op een instituut voor neerlandistiek, terwijl Campert hem toch een baantje op een uitgeverij had bezorgd. Hugo Claus maakt het daarna nog bonter, in een barokke woordenvloed die ook stilistisch een breuk betekent met de voorafgaande hoofdstukken. In het laatste hoofdstuk moet Joost Zwagerman alle zeilen bijzetten om in elk geval een aantal losse eindjes aan elkaar te knopen.

Hoewel hem dat heel goed afgaat, blijkt het 'absurde levensgevoel' zich nu ook tot het heden uit te strekken. De witte regenjassen voeren onherroepelijk naar het dolhuis en het verhaal eindigt, wederom met een knipoog naar Mulisch ('Achtmaal het Ene, een Hollandse oerknal, een greep naar de zuiverste octaviteit, acht alchemistische waarheden als koeien...'), als één grote grap. Wat het uiteraard van meet af aan is geweest, getuige alleen al de vele hilarische passages en zinnen: 'Nog weer meer versomberend liep hij verder. Niets betekent iets, dacht hij, - en zelfs dat niet. Was het maar weer oorlog' (Mulisch) of 'Er was voorwaar een moederlijke toon te horen in haar doorweekte bas, en van louter blijdschap verschoof haar kunstbonten muts waardoor een glimp van een kale en gehavende schedel zichtbaar werd' (Claus).

De meest toepasselijke zin is niettemin Komrij uit de pen gevloeid: 'Alles was veelzeggend, maar wat zei het?' Dat het antwoord verloren gaat in het almaar groter wordende raadsel van de intrige, viel te verwachten. Geen van de deelnemers aan deze vrolijk ontsporende estafette (die dankzij Zwagerman een loopje neemt met de *bele* Nederlandse literatuur van na 1945) hoeft zich ervoor te schamen. Letteren en sport zijn nu eenmaal niet hetzelfde. Een literaire grap die je, uitgelachen, in een paar woorden kunt navertellen, dat zou pas een blamage zijn geweest.

(*NRC Handelsblad*, 15-12-2000)